

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 11 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 11 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Лутфиллаев Ҳамидилло Муродиллаевич</i> “ЖАВОҲИР АТ-ТАФСИР ЛИ ТУҲФАТ АЛ-АМИР” АСАРИНИНГ МАЗМУНИ ВА ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ ҲАҚИДА	12-17
<i>Эгамбергенов Ҳайтбой Ҳамидулло ўғли</i> ТОШ ДАВРИ АҲОЛИ МИГРАЦИЯЛАРИ (ЎРТА ОСИЁНИНГ ЖАНУБИЙ, ЖАНУБИЙ-ҒАРБИЙ ВА ҚУЙИ АМУДАРЁ ҲУДУДЛАРИ МИҚЁСИДА)	18-25
<i>Esonov Ziyodbek Yuldashevich</i> ҚО'ҚОН ХОНЛАРИ СУЛОЛАСИНИНГ ГЕНЕОЛОГИК ТАҲЛИЛИ	26-31
<i>Mamatqulov Bekzod</i> О'ЗБЕКИСТОНДА XX-АСРНИНГ 20-40-ЙИЛЛАРИДА СANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHI VA KADRLAR TARKIBINI SHAKLLANTIRISH JARAYONLARI	32-38
<i>Asadova Ra'no Baymanovna</i> О'ЗБЕК- HIND MUNOSABATLARINING YANGI BOSQICHGA KO'TARILISHI: HAMKORLIK ISTIQBOLLARI	39-42
<i>Saidova Raxima</i> О'ЗБЕКИСТОН ВА ИТАЛИЯ MUNOSABATLARINING ME'YORIY-HUQUQIY MANBALARI	43-48
<i>Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich, Ergasheva Ra'no Muzaffarbek qizi</i> AFROSIYOB ARXEOLGIK YODGORLIGINING O'RGANILISH TARIXI	49-55
<i>Iriskulov Bekzod Jaxongirovich</i> TURKISTON GENERAL-GUBERNATORLIGI BYUDJETINING SARFLANISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR	56-60
<i>Mirsoatova Sayyora Turg'unovna</i> QOYATOSH SURATLARIDA IBTIDOIY DAVR IQTISODIY HAYOTINING AKS ETISHI	61-66
<i>Лухмонов Шахзод Сайфиддин ўғли</i> ВЛИЯНИЕ ДЕНЕЖНОЙ ЭМИССИИ В 1918-1920 ГОДАХ НА СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЖИЗНЬ НАРОДОВ ТАССР	67-71
<i>Axmedov Bekzod</i> SOVET HOKIMIYATI TOMONIDAN O'ZBEKISTONDA QORAKO'LCHILIKNI RIVOJLANTIRISH TADBIRLARI.....	72-75
<i>Mamatov Jasurbek Qodirqul o'g'li</i> NAMANGAN VILOYATI ZIYORATGOHLARINING AHOLINING IJTIMOIIY HAYOTIDAGI O'RNI (UYCHI TUMANI DEVONA BUVA ZIYORATGOHI MISOLIDA)	76-80
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VILOYATI SANOATINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINING ASOSIY YO'NALISHLARI	81-88

Ибрагимов Рахмон Зиёдуллаевич

ТОШКЕНТ ВОҲАСИ ПАЛЕОМЕТАЛЛ ДАВРИ ЖАМИЯТИ ТАРАҚҚИЁТИДА ТАБИЙ
РЕСУРСЛАРНИНГ АҲАМИЯТИ 89-93

Akrorov Botir Bakhodirovich

ДОГОВОРНО-ПРАВОВАЯ БАЗА СОТРУДНИЧЕСТВА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ИРАНА
В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ 94-99

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Tursunov Bekmuxammad Omonovich

IQTISODIYOTDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI
RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASH MEKANIZMI TAKOMILLASHTIRISH 100-108

Muxitdinova Kamola Alisherovna

«OLMALIQ KON-METALLURGIYA KOMBINATI» AJDA ISHLAB CHIQARILADIGAN
MAHSULOTLARNING SANOAT KORXONALARIDA QO'LLANISHI 109-115

Madraximov Qaxramon Egamberganovich

INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY BARQARORLIKKA
ERISHISH YO'LLARI: XORAZM VILOYATI MISOLIDA..... 116-125

Кетманов Авазбек Маликович

КИЧИК БИЗНЕС МОЛИЯВИЙ РЕСУРСЛАРИ САМАРАДОРЛИГИ ОМИЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ
ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 126-134

Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich

KAMBAG'ALLIKKA QARSHI KURASHISHNING OMILLARI..... 135-142

Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon ogli

MARKET MECHANISMS, METHODS OF PRICE FORMATION IN THE SYSTEM OF MARKETING
OF GOODS AND SERVICES 143-152

Ilhamova Zarnigor Po'latjon qizi

MINTAQA TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI MARKETING TIZIMINI
TASNIFI 153-160

Sharipov Komil

MINTAQAVIY KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISHDAGI KICHIK BIZNESNING ROLI 161-170

Rajabov Navruzbek Azimjonovich

MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANISHI VA KAMBAG'ALLIKNI
QISQARTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI 171-179

Mirzaeva Shirin Nodirovna

SUPPORT AND DEVELOPMENT OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP IN
UZBEKISTAN..... 180-187

Pardayev Rasulbek Islomovich

TURIZM XIZMATLARI SIFATINI BAHOLASHNING USULLARI VA ULARNING
TAHLILI 188-196

Bahodirov Shohruh Bahodir o'g'li

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH
XUSUSIYATLARI 197-202

<i>Рахимов Бахромжон Ибрахимович</i> ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОДНЫХ РЕСУРСОВ	203-209
<i>Zakirova Gulnora Mirzalievna, Madaminov Abdulaziz Anvarjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKSPORT VA IMPORT SALOHİYATI (NAMANGAN VILOYATI TAHLILIDA).....	210-216
<i>Hasanov Ilkhom Isakovich</i> IMPROVING THE FINANCING MECHANISM OF THE SCIENTIFIC SUPPLY SYSTEM IN THE AGRICULTURE OF UZBEKISTAN.....	217-221
<i>Ibragimova Nilufar Ziyadullayevna</i> CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA XIZMATLAR KO'RSATISHNING XUSUSIYATLARI	222-227
<i>Maxmudov Jasurbek Ergashevich</i> INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI MOLİYAVIY JIHATDAN QO'LLAB-QUVVATLASH TAHLILI	228-233
<i>Ravshanov Nodirjon Begalievich</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AHAMIYATI	234-243
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Murtozayev Shahobiddin Baxriddinovich</i> SHIHOIDDIN SUHRAVARDIY FALSAFIY QARASHLARIGA IJTIMOİY-SIYOSIY VAZIYATLARNING TA'SIRI	244-248
<i>Qutlimuratov Sardorbek Rustamovich</i> XORAZM JADIDLARI MA'NAVIY MEROSINING YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARINI VATANPARVARLIK VA BAG'RIKENGLIK RUHIDA TARBIYALASHDAGI AHAMIYATI.....	249-254
<i>Saburov Jaloliddin</i> XVIII-ASR OXIRI VA XIX-ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA ILM-FAN VA MADANIY HAYOT RIVOJI	255-260
<i>Jabborov Ikromjon Jumaniyozovich</i> NAJMIDDIN KUBRO TA'LIMOTIDA "KOMIL INSON " TARBIYASI VA UNING AXLOQIY VA MA'NAVIY YUKSALISHGA OID G'OYALARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	261-265
<i>Saidkulov Nuriddin Akramkulovich</i> FORMATION OF PERSPECTIVES REGARDING SOCIETY'S STABILITY	266-271
<i>Adilov Zafar Yunusovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAHSHARIY QARASHLARIDA SUV VA SHIFOBAXSH MEVALAR MASALASI	272-277
<i>Yuldashev Farrux Abdurakhmanovich</i> ON THE QUESTION OF THE UNIQUE ROLE OF THE PRINCIPLES OF HUMANITY AND PATRIOTISM IN THE DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF THE FUTURE OF THE YOUNG GENERATION	278-282
<i>Ganiyev Baxodirjon Sodiqjonovich</i> TADBIRKORLIK MADANIYATINING SENSUALISTIK VA AKSILOGIK XUSUSIYATLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY TAHLILI	283-287

11.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI*Baxronova Dilrabo*

PROTOTURKIYLARNING AMERIKA QIT'ASIGA KO'CHISHI: LEKSIK PARALLELLIZM VA ETIMOLOGIK-SEMANTIK TADQIQ 288-295

Daliyeva Madina

DETERMINANTS OF COGNITIVE MODELING OF POLYSEMY OF LINGUISTIC TERMS IN ENGLISH, UZBEK, AND RUSSIAN LANGUAGES 296-300

Paluanova Khalifa

STRATEGIES FOR ENHANCING PRAGMATIC COMPETENCE IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION (SLA) THROUGH EFFECTIVE APPROACHES 301-306

Равшанов Махмуд

СЕМАНТИКА ГЛАГОЛОВ В «ДИВАНИ ЛУГАТ-ИТ ТУРК» МАХМУДА КАШГАРСКОГО 307-311

Bekbergenova Gulaim Aijarıkovna

SEMANTIC CLASSIFICATION OF ENGLISH AND KARAKALPAK ANTHROPOCENTRIC PROVERBS 312-318

Normamatov Farrux Komiljon o'g'li

MURAKKAB USLUBDAGI ASARLAR XUSUSIYATLARI VA UNDA FORMALIZM YONDASHUVI 319-322

Gulamova Dilobar Imamkulovna

ADABIYOT DARSLIKLARDA EVFEMIZMLARNING QO'LLANILISHI VA TAHLILI 323-326

Xolmuxamedov Baxtiyor

TERS LUG'ATLARNING ASOSIY XUSUSIYATI VA ULARNI TUZISH METODIKASI 327-334

Chorieva Iroda Kurbonboevna

KASALLIK NOMLARI VA BELGILARI KELTIRILGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI 335-339

Ganiyeva Orzigul Xayriddinovna

XX ASR AMERIKA REALISTIK QISSACHILIGIDA POETIK KONSTRUKSIYA: SHAKL VA MAZMUN MASALASI 340-345

Расулова Камола

ПОНЯТИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ. ВИДЫ АВТОРСКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ 346-353

Омонов Турғунбой

“СУҒУРТА” ТЕРМИНИНИНГ ЛИНГВИСТИК ТАЪРИФИ 354-358

Хакбердиева Сайёра Фармоновна

ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ОБЪЕКТИВИЗАЦИЯ ФРЕЙМА «МАТЬ» И «ОТЕЦ» В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ 359-364

Xolmirzayev Baxtiyor Mirzamahmudovich

IJTIMOIY-SIYOSIY ASAR TARJIMASINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 365-370

Gubaydullin Artur Faridovich

CHALLENGES OF TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S "GOOD OMENS" 371-376

Abdullaeva Sevara Makhsudaliyevna

EMOTIVE INTENSIFIERS OF ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES 377-381

Baymuradova Gulbaxar Chari Qizi

SURXONDARYO VILOYATI FITOTOPONIMLARINING STRUKTURGRAMMATIK

TAHLILI 382-385

Yuldasheva Nigora Baxodirovna

INGLIZ VA O'ZBEK PAREMIYALARINI O'RGANISHNING AKSIOLOGIK JIHATLARI 386-390

Quljanova To'lg'anoy Shodiyor qizi

ABDUVALI QUTBIDDIN SHE'RIYATIDA POETIK OBRAZLAR TAHLILI 391-396

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Рузметов Хайрулла

ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИ МАНСАБДОР ШАХСЛАРИНИНГ
КОНСТИТУЦИЯВИЙ-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ 397-402

Ачилова Лилия Илхомовна

ТУРИСТИК ХИЗМАТЛАР КЎРСАТИШ БЎЙИЧА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ
МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШНИНГ УНИФИКАЦИЯСИ ЧЕГАРАЛАРИ
РАҚАМЛАШТИРИШ ШАРОИТИДА 403-410

Abdubannayev Umidjon

AXBOROTGA BO'LGAN INSON HUQUQLARINI TA'MINLASHNING
RIVOJLANISH BOSQICHLARI 411-421

Халиқулов Комолиддин Носирович

ХОРИЖИЙ ДАВЛАТ СУДЛАРИНИНГ ҚАРОРЛАРИНИ ТАН ОЛИШ ВА ИЖРО ЭТИШДА
ДАВЛАТ СУВЕРЕНИТЕТИ МАСАЛАЛАРИ 422-427

Тўраев Жавоҳир Усмон ўғли

ХОДИМЛАР МЕҲНАТ ҲУҚУҚЛАРИГА РИОЯ ҚИЛИНИШИ БЎЙИЧА ДАВЛАТ НАЗОРАТИ ВА
ТЕКШИРУВИ ТУШУНЧАСИГА ОИД НАЗАРИЙ ҚАРАШЛАР 428-433

Элмурзаев Билолиддин Нурмон ўғли

ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ТЕРГОВЧИНИНГ ПРОЦЕССУАЛ
МУСТАҚИЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ 434-439

Djumaniyazova Dilfuza Kamalovna, Shayakubov Shomansur Shakabilovich

IJTIMOIIY HAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR O'RTASIDA HUQUQBUZARLIKLARGA
QARSHI KURASHISH BO'YICHA HORIIY TAJRIBA 440-446

Алиев Асилбек Кадирович

КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЕ (СОЦИАЛЬНЫЕ) ПРЕДПОСЫЛКИ И КОРНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ
АЗАРТНЫХ ИГР СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ 447-451

Нодирахон Абдурахманова

РЕГУЛИРОВАНИЕ ФИНТЕХА И КРИПТОВАЛЮТ: ОСНОВНЫЕ ВЫЗОВЫ И ПРАВОВЫЕ
АСПЕКТЫ 452-462

Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич

РЕПО БИТИМЛАР – ТАЪМИНЛОВЧИ БИТИМ СИФАТИДА УМУМИЙ ТАВСИФ 463-469

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Xusanova Mohira

OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI BAHOLASH SHAKLINI
TAKOMILLASHTIRISH 470-479

<i>Берикбаев Алишер Аликулович</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИЛҒОР ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ	480-483
<i>Yusupova Shoxista Alimjanovna</i> TALABALARNING TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARIDA IJODIY QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI	484-489
<i>Yakubova Nafisa Odilyanovna</i> CHIZMACHILIK DARSLARIDA TALABALARNI IJODIY-KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH	490-494
<i>Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li</i> TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASHDA AMALIYOT VA NAZARIYANING PEDAGOGIK UYG'UNLIGI	495-500
<i>Suvankulov Umid Ilxom o'g'li</i> MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA PEDAGOGLARNING DISKURSIV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI	501-505
<i>Ibragimov A'lamjon Amrilloevich</i> O'QITUVCHILARNI UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISHGA KOGNITIVFUNKSIONAL YONDASHUV	506-518
<i>Jo'rayeva Feruza Baxtiyor qizi, Mavlonov Shaxzod Shahobiddin o'g'li</i> TA'LIMDA KOMMUNIKATIV INNOVATSION VOSITALAR VA ULARNING IMKONIYATLARI	519-524
<i>Siddiqova Shahnoza Ahmedovna</i> SCIENCE XALQARO BAHOLASH TADQIQOTLARINING O'ZBEKISTONDA BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINING TABIIY FANLAR SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	525-529
<i>Xoliqov Nasriddin Abdikarimovich</i> MILLIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING SHARTI SIFATIDA TA'LIM, FAN VA BIZNESNING O'ZARO ALOQALARI MAZMUNI	530-534
<i>Javliyeva Shahnoza Bahodirovna</i> TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODEL 535-539	535-539
<i>Jumaboev Nabi Pardaboevich</i> TA'LIM SIFATIGA YO'NALTIRILGAN O'QUV MATERIALLARINI YARATISH MODEL 540-545	540-545
<i>Kayumov Erkin Kazakbayevich</i> THE IMPORTANCE OF FINE ARTS IN SHAPING STUDENTS' PERCEPTION AND CREATIVITY	546-550
<i>Khojamqulov Rasulbek Kurban ugli</i> THE NEED TO DEVELOP COMPETENCY OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	551-555
<i>Latipova Gavhar Shavkat kizi</i> TARIX YO'NALISHI TINGLOVCHILARI UCHUN KREATIV SALOHİYATNI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	556-564
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> ATROF- MUXITNING YUKORI XARORATIDA MUSHAK FAOLIYATI	565-568

Received: 31 October 2024
Accepted: 5 November 2024
Published: 15 November 2024

Article / Original Paper

THE ISSUE OF WATER AND MEDICINAL FRUITS IN THE VIEWS OF MAHMUD AZ-ZAMAHSHARI

Adilov Zafar Yunusovich Mamun University

Head of the Department of General Professional Sciences Associate Professor, Ph.D., (PhD)

Abstract. This article is a detailed analysis of the scarcity of drinking water, which can become one of the global problems today, which is considered a necessary and important element for human life, as well as dates, apples and quinces, which are considered medicinal fruits.

Key words: Nature, water, existence, universe, world, apple, date, quince, healing, ecology, environment, human.

MAHMUD AZ-ZAMAHSHARIY QARASHLARIDA SUV VA SHIFOBAXSH MEVALAR MASALASI

Adilov Zafar Yunusovich Ma'mun universiteti

Umumkasbiy fanlar kafedrası mudiri dotsent, f.f.d.,(PhD)

Annotatsiya. Ushbu maqola bugungi kunda global muammolardan biriga aylanishi mumkin bo'lgan, inson hayot-faoliyati uchun zarur va muhim element hisoblangan ichimlik suvi masalasi tanqisligi, shu bilan birgalikda allomaning shifobaxsh mevalar hisoblangan xurmo, olma va bexi haqidagi atroflicha tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Tabiat, suv, borliq, olam, dunyo, olma, xurmo, bexi, shifo, ekologiya, atrof-muhit, inson.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I11Y2024N38>

Kirish. Bugungi kunda dunyoda ichimlik suvi, eng noyob va qimmatbaho tabiiy resurs bo'lib qolmoqda. Davlat Geologiya qo'mitasi ma'lumotiga ko'ra, O'zbekistonda 97 ta yerosti koni bo'lib, unda 64 million kub metr umumiy suv zahiralari mavjud. Bu suv zahiralari asosan Toshkent, Samarqand, Surhandaryo, Namangan, Andijon va Farg'ona viloyatida tarqalgan. Ammo Xorazm viloyati va Qoraqalpog'iston respublikasida deyarli chuchuk suvlar mavjud emas. Buxoro va Navoiy viloyatida o'rtacha suv zahiralari bor. Mamlakatdagi suv zahiralari teng taqsimlanmaganligi uchun bugungi kunda suvdan unumli foydalanish, uni isrof qilmaslik masalasi dolzarbdir.

Odam tanasidagi suv agar o'n besh foizga kamaysa, u halok bo'ladi. Inson tanasining aksar qismi suvdan iborat. Alloh oyatlari orqali insonlarni suvning qadriga yetish, uni isrof qilmaslikka chaqiradi. Suvni asrash uni isrof qilmaslik to'g'risida payg'ambar alayhissalomning ko'plab hadislarini uchratamiz. Rivojlangan bugungi jamiyatda biz suvni qanchalik tejayapmiz, yuz-qo'limizni yuvish, cho'milishda qancha suvni sarflayapmiz, agar hisoblasak kamida 1 daqiqada 15 l, 15 daqiqada 45 l suv oqiziladi, har bir inson cho'milsa 180-200 l suvdan

foydalanadi, Payg'ambar alayhissalom tahorat uchun 1 mut suv ishlatgan 1 mut 688 gr bo'ladi, g'usil uchun 3 mut 2 l suv sarflagan. Suvni asrash uni tejash barchamizni burchimizdir [1].

Adabiyotlar tahlili. “Qur’oni Karim”dagi “Hijr” va undan keyin keladigan “Nahl” suralarida ajoyib bir fikrning mantiqiy izohi - tabiat muvozanati haqida yozilgan g’oya insonni lol qoldiradi. Ya’ni: “Yerni esa, uni yoydik va unga tog'larni o'rnatdik hamda unda (har yerning o'ziga) mos turli narsalarni (o'simlik va mevalarni) undirdik. (Hijr surasi,19-oyat.)

Jaloliddin Rumi tabiat unsurlari o'rtasidagi uyg'unlikka inson tomonidan putur yetkazilsa, qanday oqibatlariga olib kelishini:

“... gul ketsa, guliston qolmagay,

So'ngra bulbul birla doston qolmagay” [2], degan poetik misralarda ifodalaydi. Jaloliddin Rumi panteizm falsafasi ruhida, insonning bu real dunyoda mavjudligi, hayoti, zavq-shavqi tabiat bilan uyg'un borlig'i, go'zalligi bilan mushtarak va bir butunligini genial tarzda qayd etganligini ko'ramiz.

Rumi:

“Er haloldir – bexiyonat har mahal

Ekkaningni qaytarib bergay tugal” [3] deb yozganida go'yo tuproqning “Qaytarish qonuni” haqida yozayotgandek bo'ladi. Yerga halol munosabatgina, yer sifatini asraydi, ammo “er bilan muomalada” vijdotsizlarcha munosabat: uni ifloslash; uni haddan ortiq kimyoviy moddalar bilan to'yintirish; tabiat borlig'ining barchasini “ikkilamchi tabiat” bo'lagiga aylantirish; og'ir texnologiyadan foydalanish barchasi tabiatga katta zarar yetkazadi. Tabiatga antropogen ta'sirlarning kamaytirish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri bo'lib, tabiatni sevis, uni ardoqlash o'ta muhim vazifalardan sanaladi. Shu o'rinda biz Jaloliddin Rumiyning do'sti, ustoz, maslakdoshi Shams Tabriziyning quyidagi misrasiga diqqat qaratishni lozim topdik: “Butun koinot bir-biriga muhabbat rishtasi ila bog'langandir”.... “Muhabbatsiz insondan dunyo, unutmaginki, qo'rqarmish...”. Mazkur misrlarda tabiiy, moddiy olam bilan ma'naviy, ruhiy olam bog'liqligiga ahamiyat berilib qalbida muhabbat bo'lmagan inson tabiatga ko'plab talofatlar yetkazadi, bu o'rinda muhabbat ila olamni qutqarish mumkinligini anglash qiyin emas. Yer sayyorasi, tabiat ne'matlari oqilona, “ehtiyaj doirasida”, qanoat bilan, isrofgarchiliksiz foydalanilganda barcha insonlarning ehtiyojlarini qondirishga qodir ekanligi ko'rsatiladi. “Ma'no olamida yuksalmoq, faqatgina ruhlari pokiza bo'lganlar uchun nasib qiladi.”

“Sening gul deganing nima o'zi?

Uch besh tikan, biroz yaproq...

Sen juda yaxshi ko'rgan umr-chi?

Uch besh nafas, so'ngra tuproq...” [4]

Rumi hazratlari olamga panteistik nuqtai nazardan qarash, borliqda Alloh tajallisini har satr bildirib turibdi. “Dunyoda bilganimiz, ko'rganimiz barcha qushlar sayrashlari ila Haq taoloni zikr qiladilar...Men qushlarning sayrashlarini eshitib, zikrlarini sezib, xushhol bo'lib tabassum qilgan holda jonimni topshirmoqni istayman. Bu jon, sevgilini zikr qilayotgan vaqtda tanadan chiqsa, bu jon berish qanday go'zal o'limdir...”.

Hazrati Mavlono Jaloliddin Rumi:

“Insonning qadri nima bilan o'lchanadi, bilasanmi?

Izlagan, qidirgan narsasi bilan!

Inson nimani izlasa, ana o'shanga loyiqdir...

Haqni sevmoq oson, qiyin bo'lgan narsa xalqni sevmoqlikdir.

Bilingki, hayotning sirri, qiyin bo'lgani – bajarmoqlikdir” [5].

Yuqoridagi misralarni mushohada etsak, olam va inson munosabatini ham, tabiat borlig'ida inson o'рни ham, insonning qiladigan ishlari ham yaqqol ko'zga tashlanganini ko'ramiz. Eng yaxshi inson – tabiat borlig'ida odob ila yashagan inson! Eng yaxshi inson xalqni o'ylab, insoniyat yukini yengil qilishga urinib yashaydigan inson ekanligi, degan xulosaga kelinadi.

Muhokama. Rumi Hazratlarining “Robbim, barchamizga haddimizni bilib, mulkingda odob bilan yashamog'imizni nasib ayla!”, deb hikmat ahillari duo qilganlarining o'ziyoq insoniyatni tabiat borlig'idagi hadga-me'yorga zarar yetkazmaslikka undash orqali ekologik tarbiya odobi bilan yashashga insonlarni chorlayotganini guvohi bo'lamiz.

Hazrat Rasululloh odamlarni hayvonlarni bir-biri bilan urishtirishdan qaytardilar. Bir odam chanqagan itga oyoq kiyimida suv keltirib bergani uchun, o'zi gunohkor bo'lishiga qaramasdan, uning jannatiy ekanligining bashoratini berganlar. Bir mushukni och qoldirib qiynagan ayol, azobga loyiq bo'lganini, suvsagan daraxtni sug'organ odamga savob yozilishini bashorat bergan edilar [6]. Qaysi bir musulmon kishi bir daraxt o'tqazsa yoki ekin eksayu, undan insonmi, qushmi yoxud hayvonmi yesa, u kishiga sadaqa bo'lib yozilaveradi.

Mahmud az-Zamaxshariyning Rabiul asror asarining sakkizinchi bobi Daraxitlar, O'simliklar, Mevalar, Rayhonlar, Bog'lar va Jannat zikri deb nomlangan.

Qur'onning 40 ta joyida daraxtlar haqida ma'lumotlar berilgan bo'lsa, shu oyatlarning 20 tasi “xurmo” daraxti haqidagi ma'lumotlar ekanligi diqqatga sazovordir.

Bundan 6000-8000 yillar ilgari xurmo daraxti Mesopatamiyada xonakilashtirilgan. Madina – xurmolari bilan mashhur shahar. Madina xurmolari ichida eng afzali “Ajva” degan xurmodir. Rasululloh s.a.v. shaxsan o'zlari ana o'sha ajva xurmosini ekanlar[7].

Quroni karimning Maryam surasida shunday oyat bor: “Hurmo tanasini o'zingga silkit, senga xurmo tushiradi”(25-oyat). Iso alayhissalomga homilador bo'lgan Bibi Maryam to'lg'oq azobidan qiynalib, bir xurmo darahitiga yaqinlashadi. Shunda unga shunday nido qilinadi: “Xurmo tanasini silkitsang, senga yangi xurmo tushiradi”. Xurmoning yangi mevasidan tanovul qilgan Bibi Maryam homilasini oson tug'adi va qavmining oldiga ko'tarib boradi. Bundan ayon bo'ladiki, xurma yangi ko'zi yorigan ayollar uchun ham taom, ham shifo bo'lar ekan.

Xurmo mevasi tarkibida 44-88foiz uglevod, 0,2-0,5 foiz yog', 15 xil tuz, Mis, Magni, Temir, Rux, Kaliy, oltingugurt, kabi boshqa moddalar bor. Shunisi qiziqarliki, xurmadagi uglivadarotlar tarkibida tanamiz uchun tezkor quvvat manbai bo'lib xizmat qiladigan ko'plab tabiiy shakar (fruqtoza, gkyukoza, sukroza) bor. <http://www.medn.ru.sayti> ma'lumotlariga ko'ra. Xurmo tarkibida shunday foydali elementlar mavjudki, ular uglevodlarni o'zlashtirishga yordam beradi, qondagi gulyukoza darajasini mo'tadillashtirib turadi. Ayrim saraton kasalliklarini xafini kamaytiradi. Undagi ftor moddasi tishlarning yemirilishdan asraydi, selen esa saratonning oldini oladi [8].

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat qilinadi: “Rasululloh s.a.v: Ajva jannatdan tushgan meva bo'lib, uning suvi zaharlanishga qarshi davodir” – dedilar” (Imom Ahmad va Termiziy rivoyati). Shu o'rinda ushbu qiziqarli faktga e'tibor qaratsak. Sa'd ibn Abu Vaqqos roziyallohu anhu aytadilar: “Bemor bo'ldim. Bas, Nabiy s.a.v. meni ko'rgani keldilar. U zot qo'llarini ikki ko'kragim orasiga qo'ydi. Uning sovug'ini qalbimda his etdim. So'ngra u zot: “Sen yuragi xasta odam ekansan. Saqiflik Horis ibn Kaldaning oldiga bor. U tabiblik qiladigan

odam. Bas, u Madinaning ajvasidan yetti dona xurmo olib, danagi bilan to'ysin. So'ngra senga ichirsin", dedilar." (Imom Muslim rivoyati) [9]. Endi Ibn Sino asarlariga murojaat qilsak, xurmo yurakning bir maromda ishlashini ta'minlaydi, xotirani o'tkirlashtiradi, astma kasaliga davo, ko'z kasalliklari – keratit oftalmiya kasaliga shifo, homilador ayollar uchun foydaliligini Ibn Sino o'z asarlarida alohida ta'kidlagan [10].

Alloma o'z asarida keltirishicha Talha ibn Ubaydulloh aytgan: "Rasulullohning oldilariga kirdim. Qarasam, qo'llarida behi ushlab turgan ekanlar. Menga: Ol buni, ey Talha, bu yurakni mustahkamlaydi dedilar".

Ja'far ibn Muhammad shunday degan: "Farishtalarning hidi atirgul hamdiga o'xshaydi. Payg'ambarlarning hidi behining hidiga o'xshaydi. Hurlarning hidi esa os (butasimon xushbo'y o'smlik) ga o'xshaydi" [11]. Ma'lumotlarga ko'ra Behi mevasi boshkacha qilib aytganda, oltin olmalar Ellada va qadimgi Rumda go'zallik, nafosat va ko'p farzandlik belgisi hisoblangan. Har doim to'y-hasham bo'lganida yoshlarga baxtning belgisi sifatida ushbu mevalardan bir-biriga yedirishlari tavsiya etilardi. Boshka urf-odatga ko'ra, kelinchak chimildikka, turmush o'rtog'ining oldiga kirishdan avval ularning ilk bo'salari o'ziga tortuvchi va esda qoluvchi bo'lishi uchun behidan iste'mol qilib yuborish rasm bo'lgan.

Bexining ona vatani Kavkaz xududlari hisoblanib, u Kichik Osiyo, Ellada va kadimgi yerdan ushbu ajoyib Rumga o'tib borgan. Bexi mevasining kaynatmasi qadimgi davrlardan buyon xalq tabobatida yurak faoliyati va oshkozon-ichak xastaliklarini davolashda qo'llanib kelingan "Bexi mevasi barglari yoyilib ketgan, bo'yi 1,5 dan to 5m. gacha bo'ladigan, atirgullilar oilasiga kiruvchi daraxsimon tur o'simligi xisoblanadi [12]. Albatta bu meva turi O'zbekistonning barcha hududlarida keng tarqalgan bo'lib xalqimiz uni sevib istimol qiladi. Tibbiyatda ushbu o'simlikning barglari, urug'lari va mevalari ishlatiladi. Uning tarkibida yuqori darajada shilliq moddalar, glikozidlar, kraxmal, glitserin, yog' va dubil moddalarning mavjudligi uni tinchlantiruvchi, yumshatuvchi va balg'amni ko'chiruvchi vosita sifatida ishlatish imkoniyatini beradi. Tayyorlab olingan urug'lari 1 yil davomida o'zining xususiyatlarini yo'qotmaydi.

Xalifa Ma'munga deb Marvga Xorazmning bozinj nomli qovunidan yuborishdi. Uning ta'mi Ma'munga nihoyatda ma'qul bo'ldi. Uni Marvda yetkazilishini istadi va urug'ini ekishni, tuyalarda Xorazmning tuprog'ini olib kelishni, ekinni esa Jayhundan suv tashib sug'orishni buyurdi. Shunday qildilar, ammo Xorazmdan kelgan qovunga o'xshamadi. Uning mazasi Xorazmning havosida ekanligini bildilar [13]. Shuni alohida aytish lozimki, qovun, shak shubhasiz, bag'dorchilikning eng shirin duru gavhari deb atash mumkin. Xorazm Qovunlari ichida Gurvak eng mashhuridir. Yurtimiz mustaqillikka erishgandan keyin haryili avgust oyida Xorazimda Qovun sayli bolib otadi, ushbu sayilda qatnashish uchun dunyoning ko'plab mamlakatlarida mehmonlar tashrib byurishadi, Qovunnig 100 dan ortiq navi mehmonlarga yeyish uchun tarqatiladi hamda Qovunlar chet davlatlarga eksport qilinadi.

Tarixi ma'lumotlarga ko'ra Qovun haqidagi ilk ma'lumotlar er.av.2 ming yillikda yozilgan manbalarda keltirilgan. Evropaga yshbu ne'mat qora dengiz bo'ylab qadimgi yunon mustamlakalari orqali XII-XIII - asrda O'rta osiyodan kirib borgan.

Misol uchun Rim imperatorligida shirin mevalar judayam ko'p tanovul qilingan bo'lib, imperator Kilovdiy ovqatdan so'ng 20 bo'lak Qovun eb yubormasa, tushlik yakunlanmagan. Qadimgi tibbiyotda Qovun keng qamrovli ta'sirga ega bo'lgan. Uni jannat mevasi deb atagan Arablar urug'laridan yaralarni tiklovchi bog'lamalar tayorlashgan [14]. Qovun qavoqlar

oilasiga mansub bo'lib, bir yilda o'sib -unadigan o'simlik xisoblanadi. Bir fasilda uning palaklari 3m. gacha cho'zilishi mumkin. Avgust-sentyabr oylarida xosilga kiradi. Qadimgi Sharqda qorin damlanishining oldini olish va laktasiya ko'payib ketishini pasaytirish maqsadida 1 choy qoshiqdan tozalangan qovun urug'larini qabul qilish tavsiya etilgan. Tabiat ne'matlarining inson ruhiyatining yuksalishiga sabab bo'luvchi vosita sifatida, Hasan Basriy shunday degan: "Uchta narsa ko'zga jilo beradi: Sabzaga qarash, suvga nazar tashlash va go'zal chehraga boqish". Alloma o't – o'lan va daraxitlarning jamiyatdagi ahamiyatiga to'xtalib:

bir a'robiiy ajama daraxti (to'qayzorda o'sadigan daraxt)ni vasf qilib shunday dedi: "Botqoqni quritadi, qo'ylarni to'ydiradi, shoxlari egiluvchan (har turli buyumlar to'qishga qulay), tanasi qattiq (turli mustahkam buyumlar yasashga yaraydi)". Ulug' mutafakkir olma mevasini shunday ta'riflaydi.

Olmada durning jilosi, oltinning sariqligi, kumushning oqligi jamlangan. Uni yeganda uchta his birga lazzatlanadi: ko'z husnidan, burun hididan, og'iz ta'midan lazzat oladi. Olmaning inson jismiga beradigan foydasiga to'xtalib,

Jolinus shunday degan ekan: "Issiq mijozdagi yomon xususiyatlarni, dilxiralikni va taomning yomon hazm bo'lishini etkazishda olmaga yetadigani yo'q". Olmani tariflagan malika Shirin Abrivezga shunday degan: "Olma og'izning hidini oladi. Unda kamalakning ranglari jamlangan. Agar olmmanni cho'zib, bukish mumkin bo'lganida u kamalak bo'lardi va kamalakni uzib, qayirib bo'lganida u olma bo'lardi" [14]. O o' o'

Mutafakkir ilm va Qur'on oquvchilarni ta'riflab,

Natijalar. Abu Muso Ash'ariy shunday degan: "Qur'onxon mo'min ta'mi mazali, hidi yoqimli atruja (limonsimon meva) ga o'xshaydi. Qur'on o'qimaydigan mo'min ta'mi mazaliyu hidi yo'q xurmoga o'xshaydi. Qur'onxon fojir kishi hidi boru ta'mi achchiq rayhonga o'xshaydi. Qur'on o'qimaydigan fojir esa ta'mi achchiq, hidi yo'q hanzalaga o'xshaydi". Alloma bu bilan insonlarni ilm olish hamda tabiat va jamiyatga ko'proq manfaat etkazishga chorlaydi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, tabiatni va tabiat unsuri hisoblangan ichimlik suvini asrab avaylash kelajak avlodlar oldidagi muqaddas burcha va vazifalarimizdan biridir.

Insonning tabiat bilan uyg'unligini uning atrof tabiiy muhitga bildirayotgan xatti-harakati va munosabatidan bilib olish mumkin;

Yetishtirilish tabiiy yo'l bilan amalga oshirilgan mevalarning har birisi inson tanasiga go'yo shivobaxshlik darajasi yuqori bo'lib kiradi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Ю.Адилов. Диний манбаларда экологик муаммоларнинг ечими. Монаграфия. Дурдона. нашриёти. Бухоро, 2023. - Б.117.
2. Жалолiddин Румий. Учмоққа қанотим йўқ вале учгайман. - Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти. 1994. - Б.3-5.
3. Жалолiddин Румий. Ҳикматлар. - Тошкент: "Шарқ", 2008. - Б.34.
4. Жалолiddин Румий. Ҳикматлар /форсийдан Жамол Камол таржимаси. - Тошкент: Фан, 2007. - Б.34.
5. Жалолiddин Румий. Ҳикматлар. - Тошкент: "Шарқ", 2008. - Б.36.
6. Раҳматуллоҳ қори Обидов. Пайғамбарлар тарихи исломият тарихидир. (Қуръони каримда пайғамбарлар сиймоси) Иккинчи китоб. - Тошкент: "Мовароуннаҳр", 2005. - Б.198.

7. Mahmud az-Zamakhshariy.Robiul-Abror nusususul axbor. 1-juz. Bayrut: Muassasatul-A'lamiy, 1992. -B.209.
8. З.Ю.Адилов. Диний манбаларда экологик муаммоларнинг ечими.Монаграфия. Дурдона. нашриёти.Бухоро,2023.-Б.40.
9. Аҳмад Муҳаммад Турсун. Барча давонинг боши.- Тошкент: Наврўз нашриёти. 2018.- б.45.
10. Абу Али Ибн Сино. Тиб қонунлари. 1 жилд. - Тошкент: Абдулла Қодирий нашриёти, 1993. -Б.136.
11. Mahmud az-Zamakhshariy.Robiul-Abror nusususul axbor. 1-juz. Bayrut: Muassasatul-A'lamiy, 1992. -B.216.
12. Муҳаммад Юсуф Собиталиев.Доривор уруғлар. - Тошкент: Turon zamin ziyo. нашриёти. 2014.-б.50.
13. Mahmud az-Zamakhshariy.Robiul-Abror nusususul axbor. 1-juz. Bayrut: Muassasatul-A'lamiy, 1992. -B.206.
14. <https://islom.uz/maqola/1420>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 11 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).